

Said Nursi'nin Şekerci Han'daki "Her suale cevap verilir, sual sorulmaz." ifadesine şahit olup da hatırası olan varmı? Bir insanın, sorulan her suale cevap vermesi, bütün ilimleri bilmesi mümkün mü?

Bediüzzaman'ın, Lem'âlar adlı eserinde geçen şöyle bir tespiti vardır. Diyor ki:

"İmkanın çeşitleri vardır. İmkân-ı akli, imkân-ı örfi ve imkan-ı adi gibi."

Örfen bir şey mümkün olmayıp ve ancak vuk'u bulmuş ise, kerâmet veya mucize kabul edilir. Mesela; kırk gün ekmek yemeyen [Seyyid Ahmed-i Bedevî](#)'nin harikulâde halleri imkân-ı örfî dairesindedir. Hem kerâmet olur, hem harikulâde bir âdeti de olabilir. Belli bir zaman dilimi içerisinde ve daha çok dini ilimlerden sorulan her soruya cevap verilmiş ise, bu durumda karşımıza iki ihtimal çıkar.

Birincisi: Bediüzzaman'ın, Allah'ın verdiği hârika dehâsının varlığını kabul etmektir. **İkincisi ise:** Bediüzzaman'ın bir kerâmeti olarak algılamak gerektiğidir.

Ancak bu iki ihtimal dikkate alınmadan hemen inkârına gitmek ise, vuku bulmuş, yaşanmış bir reâliteyi reddetmektir ki, bunun ilmi bir değeri yoktur.

Belli bir zaman dilimi içerisinde olmuş, dedik. Çünkü normal hayatında, kendisine sorulan sorulara cevap vermediği de olmuştur. Mesela;

"İkinci Maksat: Kur'ân'da haşre işaret eden iki âyet tefsir ve beyan edilecek deyip durmuş, daha yazamamış." denmektedir. Bunun gibi yazmayı istediği halde yazamadığı ve müsâade edilmediği konular da vardır.

Peki niçin böyle fevkalade bir olaya mazhar olmuştur. Buradaki hikmet nedir? Bunun cevabını Bediüzzaman'ın kendisinden dinleyelim:

"O eski zamanda, Said'in o çocukluk zamanında büyük âlimlerle münâzarasını ve o âlimlerin suallerine cevap vermesini, hattâ kendisi hiç sual etmeden âlimlerin en müşkül suallerine doğru cevap vermesini, ben kat'iyen itiraf ediyorum ve itikad ediyorum ki, o hal ne harika zekâvetimden ve ne de acip istidâdımdan neş'et etmiş değildir. Ben de biçare, müptedi, sersem, gürültücü bir çocuk iken, hiç böyle değil büyük âlimlere cevap vermek, belki küçük

hocalara, hattâ küçük talebelere de mağlûp olur bir halde iken doğru cevap vermekliğim, kat'iyen istidâdımdan ve zekâvetimden gelmemiş olduğuna kanaat-i kat'iyem var. Yetmiş senedir de hayret ediyordum. Şimdi ihsân-ı İlâhî ile bir hikmetini anladım ki: Çekirdek gibi, medrese ilimlerine bir ağaç ihsan edilecek ve o ağacın hizmetinde bulunana karşı pek çok rakipleri ve muârıları bulunacak.

"İşte, bu zamanda, İslâmlar içinde muhtelif meşrepler ve meslekler sahipleri birbirisini tenkit etmek ve eserine mukâbil eserler neşretmek, Mûtezile ve Ehl-i Sünnet gibi birbirini kırmak âdetiyle bu zamanda o Nur ağacının hizmetkârının başına vuracak ve rekabet veya meşrep muhâlefetiyle en tesirlisi ve en müthiş medrese hocaları olmak lâzım gelirken, Cenab-ı Hakka yüz bin şükür olsun ki, eskiden beri devam etmekte olan o âdete muhalif olarak, Risale-i Nur en ziyade ulemânın damarlarına dokundurduğu halde hocaların Nurlara karşı tenkitkârâne eserler yazamadıklarının sebebi, o zamanda o çocuk Said'in ulemânın suallerine karşı doğru cevap vermesi ulemanın cesaretini kırmış ki, hiçbir yerde kıskanç hocalardan, hem meşrepçe Said'e çok muhalif oldukları halde Nur Risalelerine karşı mukabil çıkmamaları, bu halin bir hikmeti olduğuna kanaatim gelmiş. Yoksa böyle acip bir zamanda ehl-i medresenin itirazı başlasaydı, dinsizlik taraftarları olan gizli düşmanlarımız hem Nurları, hem ulemayı çürütmek için ehemmiyetli bir vesile yapacaklardı. Cenab-ı Hakka hadsiz şükrolsun ki, en ziyade Nurların dokunduğu resmî ulema, aleyhinde bulunamadılar."(1)

"Şimdi anlaşıldı ki, o fevkalâde muvaffakiyet ve benim de haddimden çok ziyâde o hodefuruşluk ve manasız izhâr-ı fazîlet [fazileti açığa vurma]ise, ileride Risâle-i Nur'un İstanbul'ca ve ulemaca makbuliyetine ve ehemmiyetine zemin ihzar etmek imiş..."(2)

Bediüzzaman Lem'âlar isimli eserinde de bunu şöyle ifâde eder:

"Hürriyetten [II. Meşrûtiyetin ilânından] altı ay evvel İstanbul'da hem ulemâyı ve hem de mekteplileri münâzaraya davet edip kendisi hiç suâl sormadan suâllerine noksansız olarak doğru cevap veren..."(3)

Konuyla ilgili olarak Bediüzzaman'ın kardeşi Abdülmecit Nursî de Hatıra Defterine şunları yazmıştır:

"Hazret-i Üstad Ferik Ahmet Paşanın evinde mütecâhilen [bilmezlikten gelerek] bir müddet kaldıktan sonra, Şekerci Hanı'na gider, orada ikâmet etmeye başlar. Orada odasının kapısına şöyle bir ilân asar:

"Mektep, medrese mensuplarından ve feylesoflardan, dinsiz ve dindarlardan her kimin bir suâli varsa, hangi ilimden ve fenden olursa olsun benden sorabilir. Sizden suâl, benden cevap. Fakat ben hiç kimseye suâl sormam."

Bu acip ilân üzerine Bediüzzaman, İstanbul ulemâsı ve talebelerinin istila ve hücumuna uğradı. Fakat o, sorulan hiç bir suâli cevapsız bırakmadı. Günlerce, haftalarca başarıyla devam eden bu yüce imtihan neticesinde...

Bediüzzaman'ın **"Her suâle cevap verilir"** levhâsı astığına bizzat şahit olan pek çok değerli ilim adamı vardır. Şimdi bunlardan bâzılarının hâtıralarına yer verelim.,

Cumhuriyet yıllarında Diyanet İşleri Müşâvere Kurulu azalığı yapan **Hasan Fehmi Başoğlu** o günleri şöyle anlatıyor:

*"Ben zaman-ı Meşrutiyette Fatih medresesinde okurken Bediüzzaman adında bir gencin [Bediüzzaman o sırada otuz iki yaşlarında idi] İstanbul'a gelip bir handa yerleştiğini ve hatta odasının kapısına: '**Burada her müşkül hallolunur, her meseleye cevap verilir. Fakat suâl sorulmaz.**' diye levha astığını işittim. Böyle bir iddia sahibinin ancak bir mecnun [deli] olabileceğini düşündüm. Bediüzzaman Hazretleri hakkında sitayişkâr tavsiyeler ve cemaatlerle ulemâ ve talebe gruplarının kendisini ziyaret ve hayranlıklarını işittikçe, bende de bir ziyaret arzusu yandı. Ve kat'i karar verdim ki, en güç ve en ince meselelerden sualler tertip edip sorayım. Ben de o zaman medresenin ileri gelenlerinden sayılıyordum. Nihayet bir gece ilâhiyat ilimlerinden bahseden gayet derin ve bir kaç kitapta ifâde edilebilen bâzı mevzular seçerek suâl halinde hazırladım. Ertesi gün kendisini ziyarete gittim. Aldığım cevaplar çok acayip ve harika olmuştu. Sanki o akşam beraber imişiz ve kitaba beraber bakıyormuşuz gibi suallerimin cevaplarını tam olarak verdi. Ben tamamen mutmâin oldum ve yakînen anladım ki, onun ilmi bizim gibi kesbî değil, vehbîdir [Çalışarak kazanılan bir ilim değil, Allah vergisidir]."*

"Sonra bir harita çıkararak Şarkta dâru'l-fünun açılması icâbettğini ve bunun ehemmiyetini izâh etti. O zaman Şarkta Hamidiye Alayları vardı. O suretle idâre ediliyordu. Şarkın bu şekilde idâre tarzının noksâniyetlerini ifâde ile mâarif, sanat ve fen noktasından Şarkın [Doğunun] uyandırılması lâzım geldiğini muknâ olarak bize izâh ile, bu gayenin tahakkuku için İstanbul'a geldiğini anlattı ve diyordu ki:

'Vicdanın ziyâsı ulûm-u diniyedir. Aklın nuru fûnûn-u medeniyedir. [Vicdan din ilimleri ile ışklanır. Akıl da fen ilimleriyle nurlanır.]"(4)

Bediüzzaman'a suâl soranlardan birisi de, Dehrî lakabıyla bilinen **Hüseyin Kâmi Dehri** (1878-1912) isimli, âlimlerle yaptığı münazaralarla tanınan bir zâtı. Bu zât Bediüzzaman'a sorduğu suâllerden tamamına istisnâsız cevap almıştır.. Münâzara sonunda da, **"Ya şimdi Bediüzzaman da bana bir suâl sorarsa, ben ne yaparım?"** diye telaşa kapılmış, onun suâl sormasına fırsat vermeden müsâade isteyerek oradan uzaklaşmak isterken Bediüzzaman kendisine hitâben şöyle demiştir:

"Kardeşim sen talebe misin, yoksa hoca mısın?"

Dehrî Efendi o telaş içerisinde, "Efendim ben talebeyim" demiş ve sür'âtle oradan ayrılmıştır.

Abdullah Enver Efendi ise Fatih Dersiamlarından Harbizâde Tavaslı Hasan Efendiden naklen şunları anlatmıştır:

"Fatih dersîamlarından Harbizâde, Tavaslı Hasan Efendi, âlim ve muhterem bir zâtı. Doksan yaşlarına kadar ömür sürdü. Hayatının son günlerine kadar ders okuttu. Bir gün bile vazifeye gitmediği, derse gelmediği görülmeyen bir kimse idi. Bu zât bütün hocalık hayatında bir gün derse gidememişti. İşte o gün Hasan Efendi talebelerine hitaben: **'Bugün derse gelemeyeceğim. Çünkü Şarktan Bediüzzaman lakabıyla anılan bir zât gelmiş. Onun ziyaretine gideceğim'** diyerek medreseden ayrılır. Ve Şekerci Hanın da Bediüzzaman'ı ziyaret eder. Ziyaretten sonra medresesine döndüğü zaman talebelerine **'Böylesi görülmemiştir. Böyle bir zât nâdire-i hilkattir. Bu zat gibisi henüz gelmemiştir'** diye hayret ve muhabbet [sevgi] hislerini ifâde eder."

Eski temyiz reislerinden [Ali Himmet Berkî](#) de o günleri şöyle anlatır:

"Ben o yıllarda Medresetü'l-Kuzat'ta talebe idim. Talebe arkadaşlar arasında ileri bir derecemiz vardı. Bütün İstanbul'a Bediüzzaman'ın ismi ve şöhreti yayılmıştı. Bütün

ilim muhitlerinde herkes ondan bahsediyordu. Fatih'te bir handa misâfireten kalıyormuş, Herkesin her çeşit sualine cevap veriyormuş diye hakkında çok rivâyetler duyuyorduk. Talebe arkadaşlarla gidelim diye karar verdik. Bir grup arkadaşla bu meşhur zâtı ziyarete gittik.

O gün Fatih'te bir çayhanede olduğunu, sorulan suallere cevap verdiğini işittik. Hemen oraya gittik. Çok kalabalık bir meclisi ve sırtında çok garip bir elbisesi vardı. Bir hoca kisvesi [elbisesi] yoktu. Şarkın mahalli kıyâfeti ile oturuyordu. Biz yanına vardığımızda Bediüzzaman kendisine sorulan suallere cevap veriyordu. Etrafındaki ilim sahipleri, derin bir sessizlik ve hayranlık içinde dinliyorlardı kendisini. Herkes verdiği cevaptan memnun ve tatmin oluyordu. Felsefecilerden, sofistlerin iddia ve fikirlerine cevap veriyordu. Aklî, mantıkî delillerle onların görüşlerini çürütmüştü.,

[Hafız Ali Rıza Sağman](#) ise, Mevlid Nasıl Okunur ve Mevlidhanlar isimli eserinde o günlerle ilgili hatıralarını şöyle yazar:

"1907 kışı idi, sanıyorum; İstanbul'un ilmî mahfillerinde, hele medrese bucaklarında birden bire manâlı bir fısıltı, ilgilendirici bir dedikodu hâsıl oldu ve elektirik hızıyla ağızlara yayıldı, kulakları doldurdu:,"

"Kürdistan'dan bir adam gelmiş. Yaşça pek genç olduğu halde ilimce kendisine karşı çıkan yokmuş. Bu yaşta bu kadar geniş ilim, ancak vehbî [Allah vergisi] olabilirmiş. Bu zâtın kılığı, kıyâfeti de dikkat ve hayreti çekici imiş. Çenesinde sakal, başında sarık, sırtında cübbe, ayaklarında şalvar yokmuş. Bu adam harika imiş. Adı Said, lâkabı Bediüzzaman imiş."

"O tarihte biz çocuk idik. Hakkında tılsımlı haberler duyduğumuz bu zâtı görmek sevdasının zebunu olduk. Fakat yine işitmiştik ki, hafiyeler, bu zâtı göz hapsine almışlar. Her yerde serbest gezemiyormuş. Çemberlitaş tarafında bir han odasında oturuyormuş, filan."

Bediüzzaman, Ömer Nasuhi Bilmen ve diğer bâzı mühim zâtlarla Fatih Medresesinde temaslarda bulunan Hafız H. Hasan Sarıkaya ise o günleri şöyle anlatıyor:

"Birgün ulema Fâtih Camiinin avlusunda bir mevzuu münakaşa ediyorlardı. Fakat bir türlü birbirlerini tatmin edip meseleyi halledemiyorlar, mevzuu sarahate ve vuzuha kavuşamıyordu. Münâzara devam edip gidiyordu. Tam o sırada, başında külahı, üzerinde şaldan bir elbise, basit bir kıyafetle Bediüzzaman oraya geldi. Ben kendisini tanıyor, ilmî mes'elelerdeki vukufiyetini biliyordum. O şekilde durumu temâşa edip dinledim.

"Bediüzzaman ulemaya; 'Nedir bu mevzu, ben de bileyim, bana da anlatır mısınız?' dedi.

"Üzerindeki basit kıyafeti gören ulema, 'Çoban efendi, senin aklın bu işlere ermez. Sen geç işine bak' dediler.

"Bediüzzaman bu cevaba hiç aldırmadı. Mevzuyu ele alıp âyet ve hadislerle öyle güzel izâh edip halletti ki, herkesin ağız hayretten açık kaldı. Bütün ulema o mes'ele hakkında tam bir kanâat sahibi oldular. Âyetleri o kadar güzel izâh ediyordu ki, sanki o âyet indiğinde Bediüzzaman, Resulü Ekrem (a.s.m.) yanı başında idi. Bu izâh üzerine âlimler, 'Yaşta küçük, ilimde büyüsun, elini öpelim' dediler. Bediüzzaman da, "Lüzum yok" deyip gayet mütevâziyâne oradan ayrıldı."

Hafız H. [Hasan Sarıkaya](#)'nın o günlerle ilgili bir başka hatırası ise şöyle:

"Bir gün Şeyhülislam bir mesele hakkında yanlış bir fetva verir. Bunu duyan Bediüzzaman hemen Meşihat Dâiresine gider. O zaman Şeyhülislâmı görüp ziyaret etmek bir hayli merâsime tâbi idi. Bediüzzaman aşağıda kapıda bekleyen nöbetçilere, 'Bana Şeyhülislâmı gönderin' der.

"Nöbetçiler de, "Oğlum, git işine, başımıza belâ olma. Şeyhülislâmı görmek için daha on yerden geçmen lâzım. Sen tutmuş Şeyhülislâmı ayağına istiyorsun' demişler.

"Bu sırada Şeyhülislam pencereden Bediüzzaman Hazretlerini görüyor. Ve telaşa kapılıp, 'Yine bir yanlış iş yaptık galiba' deyip aşağı iniyor. Ve Bediüzzaman'a hürmet edip kendisini yukarı götürüyor. Üstad Bediüzzaman Hazretleri, yanlış fetvası için kendisini ikaz ediyor ve mes'eleyi açıklıyor. Bu ikaz üzerine Şeyhülislâm fetvayı düzeltip özür diliyor. Bu durumu gören kapıdaki müstâhdem ve nöbetçiler hayrette kalıyorlar."

Dipnotlar:

(1) bk. [Emirdağ Lahikası, \(66. Mektup\)](#)

(2) bk. [Emirdağ Lahikası-I, \(29. Mektup\)](#)

(3) bk. [Lem'alar, Yirmi İkinci Lem'a.](#)

(4) *Uhuvvet Gazetesi* 9.12.1964'te "Hasan Fehmi Başoğlu'nun kıymetli bir hâtırasıdır" diye yazılı hatıradır. [Mufassal Tarihçe-i Hayat](#)'ta da neşredilmiştir.